

دو فصلنامه علمی - ترویجی قرآن پژوهی خاورشناسان
سال ششم، شماره ۱۱، پاییز و زمستان ۱۳۹۰ ش، صفحات ۱۳۷ - ۱۵۶

* تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۹/۲۴

* تاریخ تأیید مقاله: ۱۳۹۰/۱۱/۱

زیست‌شناخت برخی خاورشناسان و آثار آنان

دکتر حسن رضایی هفتادری* (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران - پردیس قم)

چکیده

در این نوشتار بعد از بیان مقدمه‌ای درباره ضرورت شناخت مستشرقان و ذکر برخی از منابع شناخت آنان به معرفی اجمالی ۲۲ خاورشناس برجسته و آثار قرآنی آنان پرداخته شده است. در این مجموعه نام‌های جفری، جونز، داندس، دایمند، درانبور، دورفر، دوریه، دومینیکوس، دویک، دیتزینسی، دیوهرست، رادول، رایس، روبسن، رودنسون، روزنتال، روکرت، رونکالیا، ریفتال، زترستن، زلهایم و زومر به چشم می‌خورد.

واژه‌های اصلی: قرآن، مستشرقان (خاورشناسان)، آثار قرآنی.

مقدمه

قرآن در نظر اسلام‌شناسان و قرآن پژوهان غربی از اهمیت بسیاری برخوردار بوده و در نتیجه به بررسی آنان پرداخته‌اند. آنان حاصل پژوهش‌های خود را درباره این کتاب آسمانی در قالب مقالات، کتاب‌ها و دایرةالمعارف‌ها به جهان علم عرضه کرده‌اند. شناخت این آثار و افراد برای ما مسلمانان ضرورتی انکارناپذیر است؛ چه اینکه در پس نگارش برخی از آنها اهداف استعماری و تبشیری نهفته است.

تاریخچه

پژوهشگران، آثاری را در معرفی خاورشناسان و تألیفات آنان به رشته تحریر در آورده‌اند. این آثار را براساس محتوای آنها می‌توان به دو دسته تقسیم کرد: الف) کتاب‌هایی که در آنها فقط به زندگی‌نامه علمی و آثار خاورشناسان پرداخته شده است؛

ب) آثاری که در آنها ضمن بررسی آرای خاورشناسان به مناسبت، زیست شناخت و تألیفات آنان نیز ارائه گردیده است.

مهم‌ترین آثار قسم اول که به فارسی نگاشته شده، بدین قرار است:

فرهنگ اسلام‌شناسان خارجی تألیف حسین عبدالهی خوروش که در دو جلد در سال ۱۳۴۴ش توسط انتشارات مؤسسه مطبوعاتی مطهر چاپ شده است؛

فرهنگ خاورشناسان تألیف ابوالقاسم سحاب که به شرح حال و خدمات دانشمندان ایران شناس و مستشرق می‌پردازد و در یک جلد در سال ۱۳۵۶ش توسط نشر کتاب سحاب منتشر شده است؛

فرهنگ جامع خاورشناسان مشهور و مسافران به مشرق زمین تألیف نصرالله نیک بین که در دو جلد در سال ۱۳۸۰ش توسط انتشارات آرون چاپ شده است.

از جمله آثار فارسی که از قسم دوم می‌باشند:

نقد آثار خاورشناسان تألیف مصطفی حسینی طباطبایی که در یک جلد در سال

۱۳۷۵ش توسط انتشارات چاپ و پخش منتشر شده است؛

مستشرقان و تاریخ‌گذاری قرآن تألیف محمدجواد اسکندرلو که در یک جلد در سال ۱۳۸۵ش توسط انتشارات پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن چاپ شده است؛ مستشرقان و حدیث تألیف سهیلا شینی میرزا که در یک جلد در سال ۱۳۸۵ش توسط نشر هستی نما منتشر شده است.

البته تألیفاتی درباره خاورشناسان و آثار آنان به زبان‌های دیگر تدوین شده که به سبب پرهیز از طولانی شدن مقاله از پرداختن به آنها خودداری می‌گردد. بررسی تألیفات مربوط به زندگی‌نامه علمی و آثار خاورشناسان نشان می‌دهد که در آنها شرح حال برخی از خاورشناسان و آثار قرآنی آنان ذکر نشده است. نگارنده در این مقاله برآن است به اختصار معرفی خاورشناسان و آثار قرآنی آنان را تکمیل نماید.

۱- آرتور، جفری (Arthur, Jeffery)

آرتور جفری در سال ۱۸۹۳ در استرالیا به دنیا آمد. در دانشگاه ملبورن به تحصیل پرداخت. در سال ۱۹۱۸ لیسانس، ۱۹۲۰ فوق لیسانس علوم انسانی و ۱۹۲۶ لیسانس الهیات گرفت. در ۱۹۲۹ به اخذ درجه دکتری زبان شناسی و ۱۹۳۸ به اخذ درجه دکتری ادبیات از دانشگاه ادینبرگ نائل آمد. ۱۹۲۱ به مصر رفت و در سمت استاد زبان‌های شرق نزدیک در مدرسه تازه تأسیس مطالعات شرقی دانشگاه آمریکایی قاهره به تدریس پرداخت. ۱۹۳۸ به امریکا مهاجرت کرد و استاد کرسی زبان‌های شرق نزدیک و خاورمیانه در دانشگاه کلمبیا و اتحادیه مدرسه علوم دینی نیویورک گردید. و در نهایت، در ۱۹۵۹ دیده از جهان فروبست.

مهم‌ترین آثار

- «Eclecticism in Islam», *MWI* 2, 1922, 230-247.
- «حروف رمز قرآن», *MWI* 4, 1924, 247-260.
- «A Reference to the Ishtar-cult in the Qurān», *AJSLL*, vol.41, 1924-1325, 280-282.
- «اشاره به پرستش ایشثار(عشتر) در قرآن»
- «The Quest of the Historical Mohammed», *MWI* 6, 1926, 327-348.

«پژوهشی در شخصیت تاریخی حضرت محمد ﷺ»

- «Was Muhammed a Prophet from His Infancy?», *MW20*, 1930, 226-234.
«آیا محمد ﷺ از کودکی پیامبر بود؟»
- «Su Due Recenti Traduzioni Musulmane Inglesi del Corano», *OM12*, 1932, 109-116. «درباره دو ترجمه تازه از قرآن توسط مسلمانان انگلیسی»
- *Husain Ibn Ahmad, Called Ibn Khalawaih. Ibn Ḥalawaih's Sammlung Nichtkanonischer Koranlesarten*. Leipzig: 1934.
مجموعه شیوه‌های قرائت قرآن ابن خالویه (پیش گفتار)
- «Progress in the Study of the Qurān Text», *MW25*, 1935, 4-16.
«پیشرفت در مطالعه متن قرآن»
- «The Qurān Readings of Zaid B. Ali», *RSO16*, 1936, 249-289.
«قرائت قرآن زید بن علی»
- *Materials for the History of the Text Quran. The old codices. The kitab al-maṣāḥif of Ibn Abi Dawud, together with a collection of the variant readings from the codices of Ibn Masūd.... and other early Quranic authorities which present atype of text anterior to that of the canonical text of uthman. Edited by Arthur Jeffery. Printed for the Trustees of the De Goeje fund, no. XI. Leiden: 19370.*
- اطلاعات لازم برای تاریخ متن قرآن (ویرایش)
- «Abu Ubaid on the Verses Missing from the Qurān», *MW28*, 1938, 61-65. «ابوعبیده درباره آیات گمشده از قرآن»
- *The Foreign Vocabulary of the Qurān*. Baroda: Oriental Institute, 1938. واژگان بیگانه در قرآن
- «Marginalia to Bergsträsser's Edition of Ibn Ḥalawaih», *Islamica Schlussheft (=Akm 23vi)*, 1938, 130-155. «حواشی بر کتاب ابن خالویه ویراسته برگسترآسر»
- «The Prophet of Islam», *MW28*, 1938, 180-186. «پیامبر اسلام»
- «A Variant Text of the Fātiḥa», *MW29*, 1939, 158-162; New York: 1939. «متن متفاوتی از سوره فاتحه»

- «Further Qurān Readings of Zaid B. Ali», *RSO18*, 1940, 218-236.

«قرائت های دیگری از قرآن توسط زید بن علی»

- *The Kurrah Papyri From Aphrodito in the Oriental Institute and the Rise of the North Arabic Script and its Kur'anic Development*. By Nabia Abbott. Book Reviews....Reprinted from the *Moslem World*, April, 194; New York: 1940.

پاپيروس قره از افروڈیتو (اطفیح) در انستیتوی شرقی و پیدایش الفبای عربی شمالی و

تحول قرآنی آن (بررسی)

- «Yusuf 'Ali's Translation of the Qurān», *MW30*, 1940, 54-66.

«ترجمه قرآن یوسف علی»

- Jeffery, Arthur and Mendelsohn, I. «The Orthography of the Samarqand Qurān codex», *JAOS*. vol.62, 1942. 175-195.

«نظام خط قرآن دستنویس سمرقند» (با همکاری)

- «The Textual History of the Qurān», *Journal of the Middle East Society1*, 1947, pt.11,35-49. «تاریخ متن قرآن».

- «The Qurān Readings of Ibn Miqsam», *Goldziher memorial volume1*, 1948, 1-38. «قرائت قرآن ابن مقسم».

- *The Qurān as Scripture*. New York: Russell F. Moore, 1952.

قرآن به عنوان کتاب مقدس

- *Two Muqaddimas to the Quranic Sciences*. The Muqaddima to the Kitab al-Mabani and the Muqaddima of Ibn Atiyya to His Tafsir, Edited from the Mss in Berlin and Cairo by A. Jeffery. [muqaddimatan fi 'ulūm al-Qurān.] Cairo: Al-Khanijji, 1954.

دو مقدمه بر علوم قرآنی (مقدمه کتاب المبانی و مقدمه ابن عطیه بر تفسیرش، ویرایش

نسخ خطی برلین و قاهره)

- «The Present Status of Quranic Studies», *Report on Current Research*. 1957, 1-16. «وضعیت کنونی مطالعات قرآنی»
- *Islam: Muhammad and His Religion*. Edited with an introduction by A. Jeffery. Selections from ...the Qurān, the Hadith, and Later Writings. New York: liberal Arts Press, 1958. (The Library of Religion. no.6) «اسلام: حضرت محمد ﷺ و دین او» (ویرایش و مقدمه)
- *The Koran, Selected Sūras*. Translated from The Arabic by A. Jeffery and Decorated by Valenti Angelo. New York: The Heritage Press, 1958. «گزیده سوره های قرآن» (ترجمه، ویرایش)
- «Āya», *EI*, vol.I, 1960, 774. «آیه»
- *A Reader on Islam*. Passages from standard Arabic writings illustrative of the beliefs and practices of Muslims. Edited by A. Jeffery. 'S-Gravenhage: mouton and Co., 1962. (publications in Near and Middle East studies, Columbia University....series A, II).

«خواندنی هایی درباره اسلام» (ویرایش)

(Chicago University. Oriental Institute library. 9/15,1; London University. School of oriental and African studies. library. 4/209).

۲- (سر) ویلیام جونز (Sir) William, Jones

ویلیام جونز ۲۸ سپتامبر ۱۷۴۶ در لندن (انگلستان) به دنیا آمد. در ۱۷۶۴ به دانشگاه آکسفورد راه یافت و تحصیلاتش را در رشته حقوق و زبان های شرقی ادامه داد. ۱۷۶۸ لیسانس، ۱۷۷۳ فوق لیسانس و ۱۷۷۴ به اخذ پروانه و کالت نائل آمد. ژانویه ۱۷۸۴ انجمن آسیایی بنگال را افتتاح کرد و خود به ریاست آن انجمن انتخاب گردید. جونز تازه تحصیلاتش را آغاز کرده بود که به اهمیت فراگیری زبان های ملل جهان، به ویژه زبان های شرقی، پی برد و در این راه از هیچ کوششی فروگذار نبود. پس از آشنایی با بیش تر زبان های جهان، بسیاری از منابع تاریخی و فرهنگی مشرق زمین را از زبان اصلی ترجمه کرد. در زمینه زندگانی و تعالیم

زردشت، دستور زبان فارسی، مقایسه فردوسی با هممر، حافظ با فرانچسکو پترارک و جلال‌الدین رومی با ویلیام شکسپیر، احکام ارث در شرع اسلام، خویشاوندی میان زبان‌های هند و اروپایی، زبان‌شناسی و حقوق تطبیقی، تحقیقاتی انجام داده است. برای آوانگاری واژگان شرقی با حروف لاتین سبک ویژه‌ای ابداع کرد که با عنوان نظام آوانگاری جونز شهرت یافته است. سبک او در ترجمه شعر فارسی و نگاه‌هایش درباره حافظ، فردوسی و مولوی الهام‌بخش ادوارد فیتز جرالد و شاعران دیگری نظیر جورج گوردن نائل بایرن، پرسبی بیش شلی، آلفرد تیسن و تامس مور بوده است. آرتور جان آربری وی را بنیان‌گذار دانش شرق‌شناسی دانسته و دیگران از او به عنوان جونز ایرانی و جونز شیرین طبع یاد کرده‌اند. ۲۷ آوریل ۱۷۹۴ در کلکته درگذشت و در همان شهر به خاک سپرده شد.

مهم‌ترین آثار

- *Qurān*. Arabic Manuscript, Incomplete. written in a very peculiar character. containing a memorandum on The character with a transliteration of folio 2 in The handwriting of sir William Jones.

«قرآن» (آوانگاری و یادداشتی بر ویژگی یک نسخه خطی ناتمام)

- *Brockhaus Enzyklopädie*. 9/484-485; Buckland, 226; *Dictionnaire Encyclopedique Quillet*. 4 /3607; *Encyclopaedia Indica*. 267; *Der Grosse Duden - lexikon*. 4/508 -509).

۳- الن، داندس (Alan, Dundes)

الن داندس ۸ سپتامبر ۱۹۳۴ در نیویورک به دنیا آمد. تحصیلاتش را تا پایان دوره دبیرستان در زادگاهش گذراند. سپس برای ادامه تحصیل، دانشگاه ییل را برگزید. در ۱۹۵۵ لیسانس، ۱۹۵۸ فوق لیسانس زبان انگلیسی را گرفت و ۱۹۶۲ موفق به اخذ درجه دکتری در رشته مطالعات فرهنگ عامیانه گردید. در ۱۹۶۲ و ۱۹۶۳ مدرس دانشگاه کانزاس و از ۱۹۶۳ تا ۲۰۰۵ استاد مطالعات فرهنگ عامیانه در دانشگاه کالیفرنیا در برکلی بود. ۱۹۹۴ عنوان استاد برتر دانشگاه کالیفرنیا به او اهدا شد. در زمینه فرهنگ عامه به

موضوعاتی از قبیل اسطوره، افسانه، قصه‌های عامیانه، ضرب‌المثل‌ها، چیستان‌ها، لطیفه‌ها، بازی‌ها، ناسزاگویی، باورهای عامه و خوراکی‌ها پرداخته و از عهد جدید کتاب مقدس و قرآن نیز به عنوان دو منبع مهم سود جسته است. وی ۳۰ مارس سال ۲۰۰۵ در گذشت.

مهمترین آثار

- *Fables of The Ancients: Folklore in The Qurān*. Rowman & littlefield, 2003. «اساطیرالاولین، فرهنگ عامه در قرآن».

۴- موریس سون، دایمند (Maurice Sven, Dimand)

موریس سون دایمند در سال ۱۸۹۲ در اتریش به دنیا آمد. در وین زیر نظر یوزف اشترازیکوفسکی تحصیلاتش را ادامه داد و ۱۹۱۶ با ارائه پایان‌نامه‌ای درباره فرسینه‌های قبطی به اخذ درجه دکتری تاریخ هنر از دانشگاه وین نایل آمد. ۱۹۲۳ به آمریکا رفت و به موزه مترپلین در نیویورک سیتی پیوست. نخست دستیار پژوهشی دپارتمان مصر بود و کاتالوگ منسوجات قبطی را تهیه و تنظیم می‌کرد. ۱۹۲۵ عهده‌دار بخش تازه تاسیس هنر اسلامی در دپارتمان هنرهای تزئینی و از ۱۹۳۳ تا ۱۹۵۹ موزه‌دار هنر شرق نزدیک در همان موزه بود. دایمند مدتی در هیأت اعزامی موزه مترپلین در اکتشافات باستان‌شناختی نیشابور ایران و مداین عراق شرکت داشت. در ۱۹۸۶ دیده از جهان فروبست.

مهم ترین آثار

- «Koran Stand (Rahla) XIV Century», *BMMA*, vol.22, 1927, 116-11; *Metropolitan Museum Studies* 1, pt.1, 1928, 102-103. «قرآن رحلی سده چهاردهم». (Chicago University. Oriental Institute library. 5/202- 207; *oriental textiles in Sweden Agnes Geijer*. 136).

۵- درانبور، آرتویگ (Derenbourg, Hartwig)

آرتویگ درانبور در ۱۷ ژوئن سال ۱۸۴۴ در پاریس به دنیا آمد. در دانشگاه‌های گوتینگن و لایپزیک به تحصیل پرداخت. ۱۸۸۶ موفق به اخذ درجه دکتری فلسفه از

دانشگاه گوتینگن گردید. از ۱۸۶۶ تا ۱۸۷۰ کارمند بخش نسخ خطی کتابخانه سلطنتی پاریس، ۱۸۷۹ استاد زبان عربی در مدرسه زبانه‌های شرقی پاریس، ۱۸۸۶ استاد مطالعات عالی در اکول پراتیک و از ۱۹۰۰ عضو انستیتوی فرانسه بود. وی ۱۹۰۸ در پاریس درگذشت.

مهم ترین آثار

- «Bibliographie Primitive du Coran par Michel Amari», *extrait tiré de son mémoire inédit sur la chronologie et ancienne bibliographie du Coran*. Centenario Amari, I, 1910, 1-22. «کتابشناسی اولیه قرآن از میکل آماری».

(*Dictionnaire Encyclopédique Quillet*. 2/176; *Encyclopaedia Judaica*. 5/1553).

۶- دورفر، گرهارد Doerfer, Gerhard

گرهارد دورفر در ۸ مارس سال ۱۹۲۰ در کونیگسبرگ (آلمان) به دنیا آمد. ۱۹۵۴ با تکمیل پایان‌نامه‌ای در چهار جلد درباره عناصر ترکی و مغولی در آثار فارسی، موفق به اخذ درجه دکتری از دانشگاه آزاد برلین گردید. ۱۹۶۰ رساله استادی خود را به دانشگاه گوتینگن ارائه داد، ۱۹۶۶ استاد افتخاری و ۱۹۷۰ استاد تمام وقت گردید. ۱۹۶۹ و ۱۹۷۳ دوبار برای مطالعه در گویش‌های خلجی و ایل تیموری خراسان به ایران سفر کرد. وی ۲۷ دسامبر ۲۰۰۳ درگذشت.

مهم ترین آثار

- Eckmann, János. «middle Turkic Glosses of The Rylands Interlinear Koran translation», Budapest: 1976, *OLZ74*, Berlin, Leipzig: 1979, 376-377. (Rezension)

«شرح‌های ترکی میانه در ترجمه میان سطری قرآن متعلق به راینلندز» (نقد بررسی)

(Chicago University. Oriental Institute library. 5/253).

۷- دوره، آندره Du Ryer, André

آندره دوره ۱۵۸۰ در مارسینی (بورگونی) به دنیا آمد. وی کنسول فرانسه در مصر بود. در سال ۱۶۳۰ از مصر به استانبول رفت و ۱۶۳۲ از سوی سلطان مراد چهارم، عازم مأموریتی به دربار فرانسه شد. دوره به زبان‌های عربی و ترکی آشنا بود و در مدت اقامتش در مشرق زمین، قرآن را به زبان فرانسوی ترجمه کرد. در ۱۶۶۰ دیده از جهان فروبست.

مهم‌ترین آثار

- *Qurān, Histoire de Abrahamo, et de Gomorre-Bodonica eversione ex Alcorano, ejusque surata XIV & XV. Arabicé.... Triplici Versione latinâ Vestita (one of Them being a latin translation made from A. Du Ryer's French translation.)* leidae: 1917.

«قرآن، تاریخ حضرت ابراهیم عليه السلام، عاد و ثمود» (ترجمه)

(Landen University. school of Oriental and African Studies. library. 2/817).

۸- دومینیکوس گرمانیکوس سیلیزیایی Dominicus Germanicus de Silesia

دومینیکوس در سال ۱۵۸۸ در سیلیزی (آلمان) به دنیا آمد. ۱۶۲۴ به فرقه کاتولیک فرانسیسیان پیوست. در دانشکده تبلیغات مسیحی قدیس پتروس در دهکده مونتوریوی شهر رم به تحصیل در رشته زبان‌های شرقی، به ویژه زبان عربی پرداخت و به فلسطین رفت. از ۱۶۳۶ تا ۱۶۴۰ مدرس زبان عربی در دانشکده تبلیغات مسیحی قدیس پتروس بود. ۱۶۴۰ بار دیگر به فلسطین سفر کرد. ۱۶۴۵ رئیس هیأت مبلغان مسیحی سمرقند گردید. ۱۶۵۲ به رم بازگشت و سپس مدرس زبان عربی در اسکوریال اسپانیا شد. دومینیکوس در کسوت مبلغ دینی به ایران و ترکیه نیز سفر کرد و به زبان‌های فارسی و ترکی هم آشنایی داشت. ۲۶ سپتامبر ۱۶۷۰ در اسکوریال (اسپانیا) درگذشت.

مهم‌ترین آثار

- *Interpetatio Alcorani.* «ترجمه قرآن به زبان لاتینی با حواشی»

(Fuck, 77-78; London University. school of Oriental and African Studies. Library. 2/760).

۹- دویک، مارسل Devic, I. Marcel

مارسل دویک از اهالی فرانسه و استاد دانشگاه مونپلیه بود. ۱۸۸۳ برای نخستین بار به ترجمه‌های لاتین قرآن که توسط قدیس دومینیکوس گرمانیکوس سیلیزیایی انجام گرفته بود، دست یافت. وی در ۱۸۸۶ چشم از جهان فرو بست.

مهم ترین آثار

- «Une Traduction Inédite du Coran», *Journal Asiatique* 8e série, 1, 1883, 343-406. «ترجمه منتشر نشده از قرآن»
(Chicago University. Oriental Institute Library. 5/166).

۱۰- دیترینسی، فریدریش هاینریش Dieterici, Friedrich Heinrich

فریدریش هاینریش دیترینسی ۶ ژوئیه ۱۸۲۱ در برلین به دنیا آمد. تحصیلاتش را در دانشگاه‌های هاله، برلین لایپزیگ در رشته الهیات مسیحی و زبان‌های شرقی ادامه داد و در ۱۸۴۶ موفق به اخذ درجه دکتری زبان‌های شرقی گردید. ۱۸۴۷ به مشرق زمین سفر کرد. بیش از یک سال در قاهره به آموختن زبان عربی پرداخت و از مصر علیا، شبه جزیره سینا، بیت المقدس، دمشق و قسطنطنیه دیدن کرد. پس از بازگشت به برلین، نخست در سمت استاد یاری و سپس از ۱۸۵۰ در سمت استادی در دانشگاه برلین به تدریس پرداخت. ۱۸ اوت ۱۹۰۳ در برلین درگذشت.

مهم ترین آثار

- Arabisch - deutsches Handwörterbuch zum Koran und Their und Mensch.
Leipzig: J.c.Hinrichs, 1881. «واژه نامه عربی - آلمانی واژگان قرآن و انسان و حیوان»
(New Century Cyclopaedia of Names. 1/127; Webster's Biographical Dictionary. 418).

۱۱- دیوهرست، رابرت (ویچارد) پجت Dewhurst, Robert (Richard) Paget

رابرت پجت دیوهرست که از اهالی انگلستان بود، در هند سمت قاضی داشت. ۱۹۲۱ استاد دانشگاه آکسفورد بود. وی در زمینه‌های تفسیر قرآن، کتیبه‌های داریوش و تاریخ امپراطوران قدیم مغول تخصص داشت.

مهم‌ترین آثار

- «Not on a Passage in The Qurān (xii,III)», *JRAS*, 1918, 117-118.

«یادداشتی بر عبارتی در قرآن (۱۲:۳)»

(Archiv Für oriental forschung. 3/222)

۱۲- رادول، جان مدوز Rodwell, John Meadows

جان مدوز رادول در سال ۱۸۰۸ در انگلستان دیده به جهان گشود. کشیشی دانشمند بود که قرآن را از زبان عربی به زبان انگلیسی ترجمه نمود. وی در سال ۱۹۰۰ درگذشت.

مهم‌ترین آثار

- *EL-korān*. Translated from The Arabic, The suras arranged in chronological order, with notes and index, London: 1861; London: B.Quaritch, 1876; 1909; London: J.M.Dent & Co., New York: E.P.Dutton & Co., 1911; 1913; 1915; 1918; 1921. (ترجمه، یادداشت‌ها و فهرست).

(London University. School of Oriental and African Studies.

Library. 3/62, 104).

۱۳- رایس، دیوید استورم Rice, David storm

دیوید استورم رایس ۲۸ مارس سال ۱۹۱۳ در شونبرون (اتریش) به دنیا آمد. در مدرسه زبان‌های زنده شرقی دانشگاه سوربون و نیز در مدرسه مطالعات عالی کولژدوفرانس پاریس به تحصیل در رشته‌های زبان عربی، زبان‌شناسی و مردم‌شناسی پرداخت. ۱۹۳۵ لیسانس ادبیات گرفت و ۱۹۳۷ به اخذ درجه دکتری از دانشگاه پاریس نایل آمد. از ۱۹۴۷ با مدرسه مطالعات آفریقایی و آسیایی لندن در زمینه باستان‌شناسی، هنرهای اسلامی و کتیبه‌های عربی همکاری داشت و از ۱۹۵۱ تا ۱۹۵۹ در جنوب شرقی ترکیه و در مسجد جامع حران در بین‌النهرین دست به کاوش‌های باستان‌شناختی زد. رایس استاد دانشگاه لندن، عضو انجمن سلطنتی آسیایی و انستیتوی باستان‌شناسی لندن نیز بوده است. وی ۱۹ آوریل ۱۹۶۲ در لندن درگذشت.

مهم‌ترین آثار

- *The Unique Ibn al-Bawwab Manuscript of The Koran in The Chester Beatty Library*, Dublin: Emery Walker, 1955.

«نسخه خطی منحصر به فرد قرآن متعلق به ابن بواب در کتابخانه چيستريبيتي»
(Chicago University. Oriental Institute Library. 13/600-601).

۱۴- روبسن، جيمز Robson, James

جيمز روبسن اسكاتلندی در ۱۸۹۰ دیده به جهان گشود. در دانشگاه گلاسکو درس خواند و به اخذ درجه دکتری ادبیات و الهیات نایل آمد. ۱۹۱۵ و ۱۹۱۶ استاد یار زبان عبری در دانشگاه گلاسکو بود. از ۱۹۱۶ تا ۱۹۱۸ چند بار بین عراق و شبه قاره هند به مسافرت پرداخت. ۱۹۱۸ و ۱۹۱۹ مدرس زبان انگلیسی در لاهور بود. از ۱۹۱۹ به مدت هفت سال مبلغ مذهبی در شهر شیخ عثمان عدن، ۱۹۲۶ و ۱۹۲۸ کشیش کلیسای آزاد اسكاتلند در شاندن دامبارتن شر، ۱۹۲۸ تا ۱۹۴۸ مدرس زبان عربی در دانشگاه گلاسکو، ۱۹۴۸ تا ۱۹۴۹ دانشیار در همان دانشگاه و از ۱۹۴۹ تا ۱۹۵۸ استاد زبان عربی در دانشگاه منچستر بود. همچنین از ۱۹۳۱ تا ۱۹۴۹ منشی ثبت اسناد انجمن شرق شناسی دانشگاه گلاسکو و از ۱۹۵۹ تا ۱۹۶۸ دبیر همان انجمن بود. وی در ۱۹۸۱ در گذشت.

مهم‌ترین آثار

- عیسی عليه السلام در اسلام. 1929. London: J.Murray. «*Christ in Islam*», ...
- «The Magical Use of The Koran», *TGOS6*, 1929-1933, 51-60.

«اعجاز قرآن»

- «Does The Bible speak of mohammed?», *MW25*, 1935, 17-26.

«آیا انجیل درباره محمد صلى الله عليه وآله سخن می گوید؟»

- «Muhammad in Islām», *MW25*, 1935, 226-235. «محمد صلى الله عليه وآله در اسلام»

- «Aspects of The Quranic Doctrine of Salvation», *Man and His salvation; Studies in Memory of S.G.F.Brandon*. 1937, 205-219.

«جنبه‌های آموزه قرآنی نجات بخشی»

- «Is The Moslem Hell Eternal?», *MW28*, 1938, 366-3?

«آیا دوزخ اسلامی جاودانه است؟»

- «Muhammadan Teachings about Jesus», *MW29*, 1939, 35-54.

«تعالیم اسلامی درباره حضرت عیسی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»

- «Some Uses of Lā and Lam in The Qurān», *JSS4*, 1956, 139-141.

«برخی کاربردهای لا و لم در قرآن»

- «A shi'a Collection of Divine Traditions», *TGOS22*, 1967-1968, 1-13.

«مجموعه احادیث قدسی شیعه»

(Chicago University. Oriental Institute library. 13/665; London University. school of Oriental and African Studies. Library. 6/779).

۱۵- رودنسون، ماکسیم Rodinson, Maxim

ماکسیم رودنسون که از اهالی فرانسه بود، در ۱۹۱۵ به دنیا آمد. از ۱۹۳۱ در مدرسه زبان‌های شرقی پاریس به تحصیل پرداخت و با اخذ درجه دکتری ادبیات فارغ‌التحصیل گردید. از ۱۹۳۶ در مرکز ملی تحقیقات علمی پاریس، ۱۹۴۰ تا ۱۹۴۸ در مدرسه فرانسویان در دمشق و از ۱۹۴۸ در کتابخانه ملی فرانسه به تحقیق و تدریس پرداخت. ۱۹۵۵ در سمت مدیر تحقیق مدرسه تحقیق عملی مطالعات عالی پاریس منصوب شد و از ۱۹۵۹ تا ۱۹۶۱ در همان مدرسه به تدریس ادبیات حبشی قدیم پرداخت. رودنسون استاد جامعه‌شناسی و مطالعات شرقی دانشگاه سوربن نیز بوده است. در اواخر ماه مه ۲۰۰۴ چشم از جهان فرو بست.

مهم‌ترین آثار

- «Une Phrase de Style Coranique Dans une Inscription sud Arabique?», *GLECS 12-13*, 1967-1969, 102-105.

«عبارتی به سبک قرآنی در کتیبه‌ای واقع در جنوب صحرای شرقی؟»

(*Dictionary of National Biography*. 1/328-329; *Archiv für orientalforschung* . 15/220, 23/245).

۱۶- روزنتال، فرانتس Rosenthal, Franz

فرانتس روزنتال ۳۱ اوت ۱۹۱۴ در برلین (آلمان) به دنیا آمد. از ۱۹۳۲ در دانشگاه برلین به تحصیل در رشته زبان‌های عربی و سامی پرداخت. ۱۹۳۵ با ارائه پایان‌نامه‌ای با عنوان «زبان کتیبه‌های پالمیری» به اخذ درجه دکتری نایل آمد. مدتی در فلورانس ایتالیا و در برلین به تدریس پرداخت و سپس به آمریکا رفت. ۱۹۴۰ تا ۱۹۴۸ استادیار زبان‌های سامی در یونیون کالج عبری شهر سینسیناتی، ۱۹۴۶ و ۱۹۴۷ بورسیه بنیاد گوگنهام، ۱۹۴۸ تا ۱۹۵۱ دانشیار زبان عربی در دانشگاه پنسیلوانیا، ۱۹۵۱ تا ۱۹۵۶ استاد دانشگاه پنسیلوانیا، ۱۹۶۷ تا ۱۹۶۷ استاد زبان‌های سامی در دانشگاه ییل و از ۱۹۶۷ استاد برجسته زبان و ادبیات خاورمیانه در مدرسه تحصیلات تکمیلی دانشگاه ییل بود. وی ۸ آوریل ۲۰۰۳ در یکی از شهرهای ایالت کونکتیکت (آمریکا) درگذشت.

مهم ترین آثار

- «Some Minor Problems in the Qurān», *Starr Memorial Volume*.
1953, 67-84. «برخی مسائل جزئی در قرآن»
(*Directory of American Scholars*. 1/537; *who's who in America*. 2/2687).

۱۷- روکرت، فریدریش یوهان میشائیل Rückert, Friedrich Johann Michael

فریدریش یوهان میشائیل روکرت در ۱۶ مه ۱۷۸۸ در شواینفورت (آلمان) به دنیا آمد. ۱۸۰۵ رشته حقوق دانشگاه وورتسبورگ را برای تحصیل برگزید، اما پس از یک سال به زبان‌شناسی و فلسفه روی آورد. ۱۸۰۸ برای ادامه تحصیل به هایدلبرگ رفت. ۱۸۱۱ موفق به اخذ درجه دکتری گردید و رساله استادی خود را نیز ارائه داد. ۱۸۱۱ و ۱۸۱۲ مدرس زبانهای باستانی در دانشگاه ینا بود. از ۱۸۱۴ فعالیت ادبی خود را با نام مستعار فرایموند رایمار آغاز کرد. ۱۸۱۷ به ایتالیا رفت و ۱۸۱۹ در راه بازگشت. در وین با یوزف فون هامرپورگشتال آشنا گردید. همین آشنایی زمینه را برای علاقه‌مندی بیشتر او با زبان و ادبیات فارسی فراهم ساخت. از ۱۸۲۶ تا ۱۸۴۱ استاد زبان‌های شرقی در دانشگاه ارلانگن و از ۱۸۴۱ تا ۱۸۴۸ استاد زبان‌های شرقی، به ویژه فارسی و عربی، در دانشگاه برلین بود.

روکرت بسیاری از اشعار فارسی، عربی، هندی و چینی را ترجمه یا از زبان آنها تقلید کرده است. ترجمه‌های او برای نخستین بار موجب پیدایش غزل در ادبیات آلمان گردید. وی ۳۱ ژانویه ۱۸۶۶ در نویزس درگذشت.

مهم ترین آثار

- *Der Koran*, Im Auszug übersetzt. Aus dem Nachlaß herausgegeben Von Wilhelm Müller, Frankfurt a.m.: J.D.Sauerl änder, 1888; In Auswahl herausgegeben Von Ernst Harder, leipzig: Insel verlag, 1915; 2.Auflage, 1919. «قرآن» (ترجمه).

- *Mohammed*, Die stimme des Propheten aus dem Koran. Herausgegeben Von wolfgang Kraus. wien und stuttgart: Georg Prachner, 1953; 2.Auflage, Zürich: Diogenes, 1987; 3.Auflage, zürich: Diogenes, 1996. «محمد ﷺ» (ترجمه خلاصه‌ای از قرآن).

(*Encyclopaedia Americana* . 23/751; *Meyers Enzyklopadisches Lexikon*. 20/418; *The New Encyclopaedia Britannica*. 10/269-270; Robert , 4/157).

۱۸- رونکالیا، مارتیانو Roncaglia, Martiano

مارتیانو رونکالیا در سال ۱۹۲۳ در ایتالیا به دنیا آمد. تحصیلاتش را در فرانسه به پایان رساند و به اخذ درجه دکتری از دانشگاه سوربن نایل آمد. رونکالیا استاد مدرسه زبان‌ها در قاهره بود و پس از ترک طریقه رهبانیت، در بیروت اقامت گزید و اوقات خود را صرف مطالعه و تحقیقات علمی کرد.

مهم ترین آثار

- «Il Corano e gli Orientalisti Contemporanei, 1920-1967», note e riflessioni, *AIUON*, N.S.19, 29, 1969, 201-216.

«قرآن و شرق شناسان معاصر، ۱۹۲۰-۱۹۶۷»

(Chicago University. Oriental Institute Library. 13/716).

۱۹- ریفتال، رودولف مایر Riefstahl, Rudolf Meyer

رودولف مایر ریفتال که از اهالی آلمان بود، در سال ۱۸۸۰ دیده به جهان گشود. تحقیقاتی در زمینه هنرهای اسلامی از قبیل نقاشی‌های مینیاتوری، نساجی، قالی‌بافی، گچ‌بری، سفالگری و معماری انجام داده است. وی در سال ۱۹۳۶ درگذشت.

مهم‌ترین آثار

- «A Seljuq Koran Stand with Lacquer Painted Decoration in the Museum of Konya», *ABIS*, 1933, 361-373.

«قرآنی مزین به نقاشی لاک‌ی متعلق به عصر سلجوقی در موزه قونیه»

(London University. school of Oriental and African Studies. library. 6/752).

۲۰- زترستن، کارل ویلهلم Zetterstéen, Karl Vilhelm

کارل ویلهلم زترستن ۱۸ اوت ۱۸۶۶ در کیرش اسپیل اورسا در منطقه کوپاربرگ (سوئد) به دنیا آمد. هنگام تحصیل در دانشگاه، علاوه بر درس‌های اصلی، زبان‌های عربی و عبری را نیز فراگرفت. سپس به آکادمی اوپسالا رفت و ۱۸۹۵ موفق به اخذ درجه دکتری گردید. مدتی در آلمان زیر نظر استادان انستیتوی شرق‌شناسی برلین از جمله کارل ادوارد زاخاو، به فراگیری زبان‌های فارسی، ترکی و عربی پرداخت و سپس به سوئد بازگشت. از ۱۸۹۵ تا ۱۹۰۴ استادیار زبان‌های شرقی در دانشگاه لوند و از ۱۹۰۴ تا ۱۹۳۱ استاد زبان‌های شرقی در دانشگاه اوپسالا بود. ۱۹۰۶ با نشریه جهان شرق همکاری خود را آغاز کرد و از ۱۹۲۲ تا ۱۹۲۸ سردبیر همان نشریه بود. وی در یکم ژوئن ۱۹۵۳ در شهر اوپسالا درگذشت.

مهم‌ترین آثار

- «Some Chapters of the Koran in Spanish Tranliteration», *MO5*, 1911, 39-41.

«برخی سوره‌های قرآن با حرف‌نویسی (نگارش) اسپانیایی»

(*Brockhaus Enzyklopädie*. 25/664).

۲۱- زلهایم، رودولف Sellheim, Rudolf

رودولف زلهایم آلمانی در ۱۵ ژانویه ۱۹۲۸ در هاله به دنیا آمد. شاگرد هلموت ریتز ایران‌شناس مشهور بود. زبان‌های عربی و فارسی را می‌دانست. استاد دانشگاه گونه در فرانکفورت بود و تاریخ ادبیات ایران، تاریخ مذاهب ایرانی و ادبیات عرب تدریس می‌کرد. زلهایم سردبیر نشریه بین‌المللی شرق چاپ لیدن، رئیس انستیتوی مطالعات شرقی دانشگاه فرانکفورت و رئیس انجمن بین‌المللی مطالعات شرقی - که مرکز آن در استانبول است - بوده است. سخنرانی‌های بسیاری درباره فردوسی، خیام، عطار، نظامی، مولوی، سعدی، حافظ، ادبیات عرفانی ایران و وحدت و تنوع اسلامی ایراد کرده است.

مهم‌ترین آثار

- «Noch Einmal: Baqiya im Koran», *Dialogos. Für Harald patzer zum 65. Geburtstag*. Hrsg. J.Cobet, R.Lembach, A.B. Neschke-Hentschke, Wiesbaden: 1975, 301-305. «بار دیگر مسأله بقیه در قرآن» (Chicago University. Oriental Institute library. 14/402).

۲۲- زومر، سمیوئل مارینوس Zwemer, Samuel Marinus

سمیوئل مارینوس زومر از اهالی آمریکا بود که ۱۲ آوریل ۱۸۶۷ در وریسلند، ایالت میشیگان به دنیا آمد. در هوپ کالج شهر هلند، میشیگان درس خواند. ۱۸۸۷ لیسانس و ۱۸۹۰ فوق لیسانس علوم انسانی گرفت. ۱۸۹۰ به مدرسه الهیات نیوبرانزویک، ایالت نیوجرسی راه یافت. ۱۹۰۴ درجه دکتری الهیات از هوپ کالج و ۱۹۱۸ دکتری حقوق از ماسکینگام کالج دریافت کرد. از ۱۸۹۱ تا ۱۹۲۹ مبلغ مذهبی در عراق و عربستان و مصر بود. ۱۹۰۶ رئیس و بانی کنفرانس تبلیغ اسلام در قاهره بود. زومر استاد تاریخ دین و تبلیغ مسیحیت در مدرسه الهیات پرینستن، ویراستار فصلنامه جهان اسلام در شهر نیویورک، رئیس انجمن ادبی مسیحیت آمریکا برای مسلمانان، عضو انجمن سلطنتی جغرافیایی انستیتوی ویکتوریا و انجمن سلطنتی آسیایی بوده است. وی ۲۰ آوریل ۱۹۵۲ در شهر نیویورک چشم از جهان فرو بست.

مهم ترین آثار

- «The Clock, The Calendar and the Koran», *MW3*, 1913, 262-274.
«ساعت، تقویم و قرآن»
- «*Mohammed or Christ*», An account of The rapid spread of Islam in all parts of The globe....With an introduction by The Right Reverend C.H. stileman....1915; New York, London[etc]: Fleming H.Revell Company, 1916. «محمد ﷺ یا عیسی مسیح ﷺ»
- «Translations of the Koran», *MW5*, 1915, 244-261. «ترجمه‌های قرآن»
- «The Illiterate Prophet; could mohammad Read and Write?», *MW11*, 1921, 344-363. «پیامبر امی. آیا محمد ﷺ خواندن و نوشتن می دانست؟»
- «Surat al-Ikhlāṣ», *MW26*. 1936, 325-328. «سوره اخلاص»
- «The Return to The Old Qibla», *MW27*, 1937, 13-19. «بازگشت به قبله قدیم»
- «The Worship of Adam by Angels», *MW27*, 1937, 115-127. «سجده ملائک بر آدم»
- «The Allah of Islām and The God Revealed in Jesus Christ», *MW36*, 1946, 306-318. «الله در اسلام و خدای وحی شده در عیسی مسیح»
(London University. school of Oriental and African Studies. Library. 8/709-710).

منابع

1. *Archiv für Orientalforschung*, International zeitschrift für die wissenschaft Von Altem Orient, Herausgegeben Von Ernst, Berlin: F.Weidner, 1923.
2. *Brockhous Enzyklopädie*, In Zwanaig Banden, siebzebnte völlig neu bearbeitete, Aufl, des grossen Brockhaus,Wiesbaden: Brockhous,1966.
3. Buckland, Charles Edward, *Dictionary of Indian Biography*, Dehli: S.B. Singh, Indological Book House, Varansi, 1971.
4. Chicago University, Oriental Institute library, *catalog of The Oriental Institute library University of Chicago*. Boston: G.K.Hall, 1970.
5. *Der Grosse Duden-lexikon*. In act Banden, Hrsg. und beard.von der Leaibonredaktion des Bibliographischen Instituts. Mannheim Bibliographisches Institutes lexikonverlag, 1964-70, 107.
6. *Di Ctionnaire Encyclopédique Quillet*, Nouyelle edition, paris: A. Quillet, 1968-70.
7. *Dictionary of National Biography*, Ed. by Leslie Stephen and Sidney Lee, Reissue, Lond: smith, Elder, 1908-09, 227.
8. *Directory of American Scholarn*, Edited by Jaoues cattell pares, New York, London: R.R.Bowker. 1974.
9. *Encyclopaedia Americana*. International ed. New York: Americana corpn., 1970, 307.
10. *Encyclopaedia Indica*. shama, Jagdish saran, New Dehli: S.chand. and Co, 1975.
11. *Encyclopaedia Judaica*, Jerusalem: Encyclopaedia Judaica,1974.
12. Fuck, J.*Die Arabischen Studien in Europe*, Leipzig: 1955.
13. London University. school of Oriental and African Studies, library, *Library catalogue*, Bostom: G.K.Hall, 1963.
14. *Meyers Enzyklopädisches lexikon*, In25 Banden. Mit 100 siegnierten sonder beitr. 90, vollig. neu bearb Affl. Mannheim, Wien, Zurich: Bibiographisches Inst. 1971.
15. *New century cyclopaedia of Names*, Edited by Clarence L.Barnhart with The assistance of William D.Halsey...New York: Appleton-century crofts, 1954.
16. *Oriental Textiles in Sweden Agnes Geijer*, copenhagen: Rosenkilde and Bagger, 1951.
17. Robert, Paul, *Dictionnaire Universelles des nouns Propres alphabetique et analogigique*. paris: societe du Nouveau Littre, 1974.
18. *The New Encyclopaedia Britannica*, 15 th. ed. chicago: Encyclopaedia Britannica, Inc. Helen Hemingway Benton, 1972.
19. *Webster's Biographical Dictionary*, A dictionary of names of noteworthy persons with pronunciation and concuse biographies, springfield, Mass: G. & c.merriam Co, 1969.
20. *Who's Who in Ameica*, 39 th. ed. Chicago: Marquis, 1943-50, 1976.